

De plek waar je woont

viering van 20 februari 2011

Lezing: 1 Lukas 10, 1-10

Overweging

Immigrantenfamilies leven soms in twee werelden. Als je wel eens bij ze thuis bent dan zie je een inrichting die aan het thuisland herinnert, maar ook huisraad dat gericht is op het land van vestiging. Spullen kopen voor je huis, brengt je droom dichterbij en compenseert het mobiele element in het bestaan. Je kunt er ook je gevoel van onzekerheid mee maskeren, je doet net of je hier voor eeuwig blijft, maar het kan zomaar veranderen. Je neemt een voorschot op de toekomst door nieuwe objecten in je leefruimte te zetten. Zo is er een bepaalde spiritualiteit te ontdekken in de betekenis van je behuizing. Anders dan de vele glossys met design woninginrichting kun je aan de inrichting van je huis veel aflezen. Intuïtief weet je wat bij je past en niet.

En ja , waar wonen mensen?

Buiten, in appartementen, in vrijstaande huizen, dure wijken, probleemwijken.

Mensen wonen in opvanginstellingen, mensen hebben een kamertje.

Opvallend is dat vanuit de hulpverlening er altijd gestreefd wordt naar zelfstandig wonen, maar er wordt ook gewoond in kraakpanden of slapen bij vrienden op de grond of in een tuinhuisje.

Maar wat is thuis? Als je naar dak en thuislozen luistert zijn de antwoorden helder. Thuis is een plaats waar jij het zelf voor het zeggen hebt. Waar je kunt neerzetten wat je wil. Waar je je eigen regels kunt volgen.

Waar je bezoek kunt ontvangen, waar je je kunt terugtrekken. Waar je rust vindt. Dat kan dus ook buiten zijn. Want leven doe je niet alleen.

Je weet het pas wanneer je het niet meer hebt. Je kunt heimwee hebben naar verloren vanzelfsprekendheden die je pas bewust ziet in de woning die je je voorstelt, want het is als bij de plaatjes van de fijnste en meest betekenisvolle plekken. Je moet het verhaal erbij horen anders zie je het niet.

Heimwee kan een spiritueel spoor zijn. Op het seminarie/internaat waar ik zat, zag ik klasgenoten die het niet uithielden en letterlijk huilend op de bus naar huis werden gezet vanwege de heimwee. Ikzelf zag dat met enige verwondering aan, maar in perioden van onzekerheid en druk kon het imaginaire thuis een troostende rol spelen.

De troostende realiteit van de herinnering is niet licht te onderschatten. Het huis van mijn Vader, daar heeft Jezus het bijvoorbeeld over.

Religiositeit, gelovigheid lijkt zo ook wel een bepaalde manier van omgaan met gemis.

De bijbelse uitdrukking; het ' huis van mijn Vader' met daarin de vele woningen is het perspectief van volheid. Maar dat is er niet in een keer, want je moet letterlijk doorheen vele woningen, dat wil zeggen psychisch zowel als materieel (letterlijk verhuizen). En iedere keer verander je een beetje. Maar het eerste huis laat meestal toch het meest zijn sporen na.

Voorstelbaar dat als je in een woonwagen bent geboren je nooit meer in een stenen huis kunt of daar minstens sterke heimwee naar zal hebben. En omgekeerd ook.

Een reizend en trekkend bestaan is voor ons burgermensen een hele moeilijke.

Maar als het om het grote heimwee of ons grote heimwee gaat stammen wij wat religieuze traditie betreft toch af van rondtrekkende stammen. Wonen op een plek is historisch gezien van betrekkelijk recente datum.

Bijbelse nomaden spanden bij aankomst op een nieuwe woonplek hun tent uit, riepen de naam Jahweh aan (Genesis 12:8) en baden om zijn aanwezigheid onder hen; 'Hij zij aanwezig, Hij doet zijn gelaat lichten in ons midden, Hij doe zijn kracht gelden, Hij zal er zijn' De spiritualiteit van de nomadische wooncultuur is een tentgemeenschap waar men elkaar persoonlijk aanspreekt en heel goed weet, dat als je elkaar loslaat, niet solidair bent, psychisch en economisch, de boel in elkaar dondert en de hele gemeenschap erop achteruit gaat.

Ik moest aan de tenten op het Tahirplein denken, een tijdelijke woonplaats.

Bekend is geworden dat als de Moslims hun gebed deden de Christenen er in een kring beschermend omheen stonden, want je bent even kwetsbaar als je bidt en je je hoofd naar de grond buigt. Een tijdelijke spirituele woning. En het zal goed zijn daar heimwee naar te hebben. Het gaat en ging daarbij om een revolutie. Voor je weet waar je plek is, waar je echt woont, voor je dat droombeeld maar enigszins bereikt moet je wel iedere keer een schop krijgen. Ten minste zo ervaar ik dat.

Lukas heeft het over zijn 72 die uitgezonden worden. Hoe ze geselecteerd zijn is niet bekend, maar het lijkt op een stel straatpredikanten die behoorlijk radicaal waren. De pacifisten binnen Groenlinks zal ik maar zeggen. Rondtrekkende charismatici, maar ook heel praktisch. Het is niet mis wat ze zeggen. Geen geld, geen reistas, geen dubbel stel kleren, omdat de arbeider zijn loon waard is. Een radicale instelling die teruggevoerd wordt op uitspraken van Jezus zoals. "De vossen hebben een hol, en de vogels van de hemel een nest, maar de mensenzoon heeft niets om zijn hoofd op neer te leggen..Laat de doden hun doden begraven..Lukas 9: 61 en 62) Wie de hand aan de ploeg slaat en achterom kijkt, is niet geschikt voor het koninkrijk van God. Niet verwonderlijk dat ze niet altijd met open armen werden ontvangen. Maar je moet een beetje zien in welke spiritualiteit het staat.

In Ghana werd ik getroffen door een verhaal van Albert Abraham toen we langs een park in Accra reden. Ja Henk zei hij, hier gaan mensen naartoe als ze een sterke roep voelen om te verkondigen en te getuigen, maar nog niet weten hoe dat aan te vatten. Ze blijven dan dagen lang in het park, zijn aangeraakt door de geest of wat dan ook en ze blijven net zo lang, dikwijls zonder iets te eten of te drinken tot ze eruit zijn. Het was druk in het park. Het is een spiritualiteit die wij eigenlijk niet zo kennen, maar het lijkt op die van de oorspronkelijke woestijnvaders. Ze hielden het uit onder erbarmelijk omstandigheden vechtend tegen zichzelf en tegen de demonen.

Maar naast deze rondtrekkende predikers waren er al snel ook plaatselijke gemeenten en de predikers werden onderhouden door die gemeenschappen. De predikers hielden het oorspronkelijk ideaal hoog, maar de gemeenten gingen er gematigd mee om. Vooral Paulus richt zich helemaal op de plaatselijke gemeenten die langzamerhand conservatiever werden.

Men richt zich op de sociale omgang op bezit, men past zich selectief aan aan de heersende machtsstructuur, maar het indringende appel is blijven bestaan. We hebben iedere keer een schop nodig. Want het huis kan ook een bastion zijn. My home is my castle en dat soort uitspraken.

Je thuis hoeft b.v niet altijd een veilige plek te zijn. Velen zijn slachtoffer van het zo huiselijk klinkende 'huiselijk geweld'. Niks huiselijks aan natuurlijk.

Of wat te denken van de intuïtie dat een thuis creëren toch typisch iets voor vrouwen is. Penelope, heldin uit de Griekse mythologie, wachtte 20 jaren op de terugkeer van haar Odysseus. Al die tijd bleef ze hem trouw, behoedde en verzorgde het huis en hun zoon, terwijl Odysseus zijn spannende avonturen beleefde. Het beeld van zo'n huis kan alleen maar in stand worden gehouden door vrouwen, maar we weten heel goed dat huis en thuis, publiek en privé veel complexer is in ons huidige Nederland. Er zijn eindeloos veel relatievormen en huishoudens die allang niet meer aan dat klassieke beeld beantwoorden.

Thuis is waar mijn hart is. Tegeltjeswijsheid misschien, maar het is waar. In mijn huis weerspiegelt zich een deel van mijn hart. Mijn sterrenkijker, mijn boeken, mijn verzameling brandweerautootjes, mijn verzameling papieren bouwplaten. De stoel waarin ik het lekkerst kan lezen en een heerlijke pijp kan roken

zonder dat je uitgemaakt wordt voor luchtbederver of erger. Maar er is niet echt een vaste plaats, dan weer op zolder, dan weer op de bank. En ook daarbuiten, rijdend op de fiets of scheurend op de brommer, thuis in Den Haag, maar ook op treinstations hoe onaangenaam soms ook.

Tot slot een gedicht van Willem Wilmink. In zijn gedicht 'Achterlangs' (o.a op muziek gezet en gezongen door Herman van Veen) is het idee van thuiskomen überhaupt een illusie. Even lijkt het op een definitieve thuiskomst, maar toch..

De meeste treinen rijden achterlangs het leven.
Je ziet een schuurtje met een fiets ertegenaan.
Een kleine jongen is nog op, hij mag nog even.
Je ziet een keukendeur een eindje openstaan.
Als je maar niet door deze trein werd voortgedreven,
zou je daar zonder meer naar binnen gaan.

Zodra de schemer was gedaald,
was je niet langer meer verdwaald.

En je ontmoette daar niet eens verbaasde blikken.
Je zou toch komen? Iedereen had het vermoed.
Ze zouden even haast onmerkbaar naar je knikken,
want wie verwacht is, wordt maar nauwelijks begroet.
Je zou je zomaar aan hun tafel kunnen schikken
en alle dingen waren plotseling weer goed.

Je hoefde daar geen druppel alcohol te drinken,
want grenadine zou je smaken als cognac.
Je zag het haardvuur achter micaruitjes blinken,
er kwam een merel zitten zingen op het dak.
En die paar mensen die je nooit zou kunnen missen,
kwamen daar binnen met een lach op hun gezicht.
Je zou je voortaan nooit meer in de weg vergissen,
je deed het boek van alle droefenissen dicht.

Maar ach, de trein is doorgegaan
en kilometers daarvandaan.

Henk Baars